



คู่มือความรู้สำหรับประชาชน เรื่อง โรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์และคน



จัดทำโดย

งานสาธารณสุข สำนักปลัด เทศบาลตำบลเชียงใหม่

อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดร้อยเอ็ด

โรคพิษสุนัขบ้า (Rabies)

โรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ (Rabies)

โรคพิษสุนัขบ้า คืออะไร

โรคพิษสุนัขบ้า (Rabies) หรือโรคกลัวน้ำ (Hydrophobia) คือ โรคติดต่อจากสัตว์สู่คนที่มียับยั้งร้ายแรง โดยผู้ป่วยที่สัมผัสกับสัตว์ติดเชื้อ จะได้รับเชื้อไวรัสโรคพิษสุนัขบ้าในตระกูล Rhabdoviridae ผ่านทางน้ำลายของสัตว์ที่กัด ทำให้เกิดอาการทางระบบประสาท เช่น ชัก ประสาทหลอน อัมพาต โดยโรคพิษสุนัขบ้าเป็นโรคร้ายแรงถึงชีวิต เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มียารักษาโรค อย่างไรก็ตามโรคนี้สามารถป้องกันได้ โดยการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า

สาเหตุและการติดต่อ

เกิดจากไวรัสโรคพิษสุนัขบ้า (Rabies virus) ซึ่งเป็น อาร์ เอ็น เอ ไวรัส (RNA virus) อยู่ในจีนัส Lyssavirus แฟมิลี Rhabdoviridae การติดเชื้อที่สำคัญที่สุดคือการถูกสัตว์เป็นพาหื้อกัด เชื้อพิษสุนัขบ้าที่อยู่ในน้ำลายจะเข้าสู่บาดแผลและผ่านเข้าสู่เส้นประสาทส่วนปลาย ไชสันหลัง และเข้าสู่สมองมีการแบ่งตัวในสมองและปล่อยเชื้อไวรัสไปตามแขนงประสาทที่ไปเลี้ยงอวัยวะต่างๆ ทั่วร่างกาย รวมทั้งต่อมน้ำลาย เชื้อไวรัสโรคพิษสุนัขบ้าสามารถเพิ่มจำนวนในเซลล์ของต่อมน้ำลาย ซึ่งจะเป็นช่วงที่สัตว์แสดงอาการป่วยออกมาให้เห็น นอกจากนั้นเชื้ออาจติดต่อการกินได้ถ้ามีบาดแผลภายในช่องปากและหลอดอาหาร ซึ่งจะพบกรณีสัตว์กินเนื้อตัวป่วย หรือที่ตายใหม่ๆ เข้าไป

อาการ

สัตว์ที่ได้รับเชื้อจะแสดงอาการภายใน 14-90 วัน หรืออาจนานกว่านี้โดยเฉลี่ยประมาณ 21 วัน อาการของสัตว์แต่ละตัวจะแตกต่างกันมาก แบ่งออกเป็น 2 แบบคือ แบบดุร้าย (furious form) และแบบซึ่ม (dumb or paralytic form) แบบดุร้าย สัตว์จะแสดงอาการเบื่ออาหาร อุปนิสัยเปลี่ยนไป บางรายชอบกินดินหินเป็นต้น ในโครตินมน้ำนมจะลดลง แสดงอาการตื่นเต้น ร้อง หาว ดุร้าย วิ่งชนคน หรือสิ่งกีดขวาง แสดงอาการกลืนลำบาก (ทำให้เรียกว่าโรคกลัวน้ำ) มีน้ำลายไหลมาก แสดงอาการไวต่อแสงและเสียงอย่างมาก เมื่อโรคดำเนินต่อไปถึงขั้นสมองอักเสบ สัตว์จะแสดงอาการอัมพาต ล้มลงนอน ชัก และตายในที่สุด ซึ่งอยู่ในราว 2-7 วันนับแต่เริ่มแสดงอาการ แบบซึ่ม สัตว์จะแสดงอาการในระยะตื่นเต้นสั้นมากจนสังเกตไม่เห็น อาการจะเข้าระยะอัมพาตอย่างรวดเร็ว ซึ่ม มีน้ำลายไหลมาก กล้ามเนื้อขาไม่สัมพันธ์กัน ล้มลงนอน ชักหายใจไม่ออกและตายในที่สุด อาการที่อาจพบได้อีกคือ ขนลุก กล้ามเนื้อสั่น กระตุก เช่น ที่ใบหน้า ใบหูบิด เคี้ยวฟัน หางบิดไปด้านข้าง มีอาการอัมพาตของกล้ามเนื้อลำคอทำให้กลืนลำบาก มีการไอล้ำยมี สิ่งแปลกปลอมติดคอ ร้องเสียงแหบต่ำ บางรายมีอาการคล้ายกำลังเป็นสติ การถ่ายเหลว จะพบในช่วงแรก และตามด้วยการถ่ายลำบากและท้องอืด

สัตว์ที่อาจเป็นพาหะของโรคพิษสุนัขบ้า

สัตว์ที่อาจเป็นพาหะของโรคพิษสุนัขบ้าได้แก่ สัตว์จำพวกเลี้ยงลูกด้วยนม เช่น สุนัข แมว ค้างคาว สุนัขจิ้งจอก แรคคูน และสัตว์ป่าหลาย ๆ ชนิด โดยสุนัขจรจัดมีแนวโน้มที่จะเป็นพาหะแพร่เชื้อโรคพิษสุนัขบ้าสู่คนได้มากที่สุด อาการของโรคพิษสุนัขบ้าจะยังไม่แสดงออกในทันทีหลังจากที่ได้รับเชื้อ โดยผู้ป่วยจะเริ่มแสดงอาการประมาณ 3 สัปดาห์ ไปจนถึง 3 เดือนหลังได้รับเชื้อ ในบางรายอาจใช้เวลาร่วมปีกว่าที่เชื้อโรคพิษสุนัขบ้าจะแสดงอาการ

การตรวจวินิจฉัย

โรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ดูจากอาการในระยะแรกๆ นั้นทำได้ไม่ถนัดนักเนื่องจากอาการต่างๆ ปรากฏไม่ชัดเจน และบางครั้งโรคบางโรคมีอาการคล้ายคลึงกับที่พบในโรคพิษสุนัขบ้า เช่น อซิโตนีเมีย (Acetonemia) ไฮโปแมกนีเมีย (Hypomagnesemia) โรคติดเชื้อในระบบประสาทส่วนกลาง อาการระเหวเป็นสัตว์ทั้งในเพศผู้และเพศเมีย สิ่งแปลกปลอมภายในช่องปากและลำคอ การขาดวิตามินเอ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการตรวจสอบทางห้องปฏิบัติการเพื่อยืนยันการเป็นโรคนี้โดยตรวจหาเชื้อจากสมองสัตว์ตามวิธีการต่างๆ

การรักษา

การใช้วัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าชนิดเชื้อตายฉีดให้แก่สัตว์ใหญ่ภายหลังถูกสุนัขบ้ากัดนั้นยังได้ผลไม่แน่นอน แม้จะมีข้อบ่งชี้ในสัตว์ใหญ่ของวัคซีนหลายชนิดก็ตาม ทั้งนี้อาจเพราะสัตว์ได้รับวัคซีนช้าเกินไป ขนาดและโปรแกรมวัคซีนไม่เหมาะสม บาดแผลลึกและอยู่บริเวณในหน้า เป็นลูกสัตว์หรือสุขภาพไม่แข็งแรง หรือขึ้นกับชนิดของสัตว์ที่รับเชื้อ เช่น มีความไวต่อโรคพิษสุนัขบ้า มากกว่าสุนัขเป็นต้น สำหรับการใช้อนติเรบีส ซีรัม (antirabies serum) ฉีดภายหลังถูกกัดนั้น แม้ว่าจะได้ผลดีกว่าแต่ก็มีราคาแพงและหาได้ยากจึงไม่นิยมกระทำกัน ยกเว้นในรายที่สัตว์มีราคาแพงเท่านั้น อย่างไรก็ตามในบ้านเราได้มีความพยายามนำวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าชนิดเชื้อตายที่ใช้ในสัตว์เลี้ยงมาฉีดให้แก่โคภายหลังสัมผัสโรคด้วยขนาดและวิธีการต่างๆ กัน เช่น

- ฉีดเข้ากล้ามเนื้อ ครั้งละ 1 มิลลิลิตร จำนวน 4 ครั้ง ทุกๆ 2 วัน เช่นเดียวกับในสุนัข
- ฉีดเข้าใต้ผิวหนัง จำนวน 4 ครั้ง แต่ละครั้งห่างกัน 3 วัน ในขนาด 2, 1, 1, 1 มิลลิลิตร ตามลำดับ
- หรือวิธีการอื่นๆ ตามแต่ประสบการณ์และเทคนิคของแต่ละคนซึ่งผลการรักษาโดยวิธีเหล่านี้ยังไม่แน่นอนเพราะปัจจัยต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สำหรับคำแนะนำ เมื่อโคถูกสุนัขบ้ากัดนั้นได้กล่าวไว้ใน คอมเพนเดียม ออฟ เอนิมอลเรบี (Compendium of Animal Rabies)

การควบคุมและป้องกัน

การป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าที่ดีที่สุดคือระงับอย่าให้ถูกสุนัขกัดหรือแมวกัด เพราะการติดเชื้อจะมาจากน้ำลายสัตว์ที่เป็นบ้าเป็นส่วนใหญ่ การป้องกันโดยการฉีดวัคซีนโรคพิษสุนัขบ้า เช่นที่ทำในสุนัขและแมวนั้นคงกระทำได้ยาก ยกเว้นกรณีอยู่ในบริเวณที่มีโรคระบาดชุกชุม หรือมีโคป่วยด้วยโรคนี้อยู่ในฝูง

- ถ้าสัตว์ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าไว้ก่อนแล้วและถูกสุนัขบ้ากัดในภายหลังให้รีบฉีดวัคซีนซ้ำในทันทีและสังเกตอาการนาน 90 วัน
- ถ้าสัตว์ไม่ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้ามาก่อนและถูกสุนัขบ้ากัด ควรทำลายสัตว์นั้นทันทีแต่ถ้าไม่ทำลายต้องสังเกตอาการนาน 180 วัน

- สำหรับซากสัตว์ที่ทำลายนั้นจะนำมาบริโภคได้หรือไม่ให้พิจารณาดังนี้ ถ้าสัตว์นั้นถูกสุนัขบ้ากัดไม่เกิน 7 วัน สามารถนำเนื้อส่วนอื่นๆ มาบริโภคได้ยกเว้นบริเวณที่ถูกกัดให้ตัดทำลาย อย่างไรก็ตามเนื้อสัตว์หรือน้ำนมสัตว์ที่จะนำมาบริโภคจะต้องผ่านกระบวนการฆ่าเชื้อด้วยความร้อนเสียก่อน

โรคพิษสุนัขบ้าในคน

โรคพิษสุนัขบ้าเป็นโรคที่เกิดในสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมทุกชนิด เกิดจากเชื้อไวรัส อยู่ในสกุล Rhabdoviridae , Genus Lyssavirus ไม่ทนทานต่อบรรยากาศแวดล้อม เชื้อจะถูกทำลายง่ายด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อ

การกระจายของโรค

พบได้ทั่วโลกพบมากในทวีป เอเชีย แอฟริกา ลาตินอเมริกา จากรายงานขององค์การอนามัยโลก พบว่ามีผู้เสียชีวิตด้วยโรคพิษสุนัขบ้าทั่วโลกในปี 2541 ประมาณ 35,000 - 50,000 ราย

สาเหตุการติดเชื้อ

ส่วนใหญ่จะมีสาเหตุมาจากสุนัขโดยการถูกสุนัขกัด, ข่วน หรือเลียบริเวณเยื่อเมือก (เช่นริมฝีปาก, เยื่อตา) โดยเชื้อไวรัสในน้ำลายสัตว์ผ่านเข้าทางบาดแผลหรือเยื่อเมือกของผู้สัมผัส

ระยะฟักตัวของเชื้อในคน

จากการสำรวจในประเทศไทย ในปี 2522 -2528 พบว่า 87% มีระยะฟักตัวของโรค 3 เดือน 71% มีระยะฟักตัวของโรค 1 เดือน แต่ทุกรายมีระยะฟักตัวของโรคไม่เกิน 1 ปี แต่ยังขึ้นกับปัจจัยดังนี้

1. อวัยวะที่ถูกกัด
2. ความรุนแรงของแผลที่ถูกกัด
3. ชนิดของสัตว์ที่กัด
4. ปริมาณของเชื้อไวรัสที่เข้าไปในบาดแผล
5. วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการรักษาหลังสัตว์กัด

การติดเชื้อโรคพิษสุนัขบ้าในคนและสัตว์ แบ่งเป็น 3 ระยะ

1. ระยะที่เชื้อเดินทางจากตำแหน่งที่เข้าไปยังระบบประสาท
2. ระยะเชื้อเพิ่มจำนวนในระบบประสาทส่วนกลาง
3. ระยะที่เชื้อเดินทางจากระบบประสาทส่วนกลางออกสู่อวัยวะอื่น

จากการสำรวจผู้เสียชีวิตจากโรคพิษสุนัขบ้าในประเทศไทยปี พ.ศ. 2543 พบว่า

- การเกิดโรคในเพศชาย มากกว่าเพศหญิง
- ส่วนใหญ่ถูกสุนัขที่เป็นโรคพิษสุนัขบ้ากัด
- ส่วนใหญ่ไม่ได้รับวัคซีนป้องกันโรคหลังรับเชื้อ
- กลุ่มอายุที่พบมากจะอยู่ระหว่าง 5 - 9 ปี

การป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในคน

องค์การอนามัยโลกได้มีการกำหนดให้มีการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าให้กลุ่มคนที่มีอัตราเสี่ยงต่อการติดเชื้อพิษสุนัขบ้าดังนี้

1. กลุ่มที่เสี่ยงมากต่อการติดเชื้อโรคพิษสุนัขบ้า ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานในห้องปฏิบัติการวิจัยเชื้อโรคพิษสุนัขบ้า กลุ่มดังกล่าวนี้จำเป็นต้องฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า
2. กลุ่มที่มีโอกาสสัมผัสกับเชื้อโรคพิษสุนัขบ้าปานกลาง เช่น เจ้าหน้าที่ชันสูตรโรคพิษสุนัขบ้า สัตวแพทย์ นักสัตววิทยา ผู้ปฏิบัติงานควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในภาคสนาม ผู้พิทักษ์สัตว์ป่า ผู้มีอาชีพเลี้ยงสัตว์(โดยเฉพาะสุนัข แมว และสัตว์ป่า) และรวมถึงบุคลากรในสถานบริการสาธารณสุข

วัคซีนที่ใช้ป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในประเทศไทย

- วัคซีนที่เตรียมจากเซลล์เพาะเลี้ยง มี 3 ชนิด

1. Human Diploid Cell Rabies Vaccine หรือ HDCV
2. Purified Chick Embryo Cell Rabies Vaccine หรือ PCEC
3. Purified Vero Cell Rabies Vaccine หรือPVRV

- วัคซีนที่เตรียมจากไข่เป็ดฟัก

1. Purified Duck Embryo Cell Rabies Vaccine หรือ PDEV

การใช้วัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในคน

การใช้วัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าแบ่งออกเป็น 2 แบบคือโปรแกรมการฉีดวัคซีนป้องกันล่วงหน้า (Pre-Exposure Immunization) องค์การอนามัยโลกกำหนดโปรแกรมการฉีดวัคซีนป้องกันล่วงหน้าโดยฉีด 3 ครั้ง ในวันที่ 0 7 และ 21 หรือ 28 หลังจากนั้นฉีดกระตุ้นเมื่อสัมผัสเชื้ออีก 1 หรือ 2 เข็ม แต่ถ้าไม่มีประวัติสัมผัสแต่ต้องทำงานสัมผัสกับเชื้อตลอดเวลาอาจฉีดกระตุ้นทุก 3 – 5 ปี

โปรแกรมการฉีดวัคซีนป้องกันหลังจากสัมผัสกับโรค (Post-Exposure Immunization)
องค์การอนามัยโลกกำหนดแนวทางการพิจารณาการรักษาผู้ที่สัมผัสกับโรคพิษสุนัขบ้าไว้ดังนี้

กลุ่ม	ชนิดของการสัมผัส	การรักษา
1	1.1 ถูกต้องตัวสัตว์ หรือป้อนน้ำป้อนอาหารผิวหนังไม่มีแผลหรือรอยถลอก 1.2 ถูกเลีย สัมผัสน้ำลายหรือเลือดสัตว์ผิวหนังไม่มีแผลหรือรอยถลอก	ล้างบริเวณสัมผัส ไม่ ต้องฉีดวัคซีน
2	2.1 ถูกจับเป็นรอยข่วนที่ผิวหนัง ไม่มีเลือดออก 2.2 ถูกข่วนที่ผิวหนังไม่มีเลือดออกหรือเลือดออกซิบๆ 2.3 ถูกเลีย น้ำลายถูกผิวหนังที่มีแผล รอยถลอก รอยขีดข่วน	ล้าง และรักษาบาดแผล ฉีดวัคซีน (1)
3	3.1 ถูกกัด ถูกข่วนเป็นแผลเดียวหรือหลายแผลและมีเลือดออก 3.2 ถูกเลีย หรือน้ำลายถูกเยื่อเมือก ตา ปาก 3.3 มีแผลที่ผิวหนังและสัมผัสเนื้อสมองสัตว์และ/หรือชำแหละซากสัตว์	ล้าง และรักษาบาดแผล ฉีดวัคซีน (1) อิมมูโนโกลบูลิน (2)

(1) หยุดฉีดวัคซีนเมื่อสัตว์ (เฉพาะสุนัขและแมว) ยังเป็นปกติตลอดเวลากักขังเพื่อดูอาการ 10 วัน

(2) กรณีถูกกัดเป็นแผลที่บริเวณใบหน้า ศีรษะ คอ มือและนิ้วมือ หรือแผลลึก แผลฉีกขาดมากหรือถูกกัดหลายแผลถือว่ามีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคสูงและระยะฟักตัวมักสั้น จึงจำเป็นต้องฉีดอิมมูโนโกลบูลิน โดยเร็วที่สุด

อาการของโรคพิษสุนัขบ้าเป็นอย่างไร

อาการของโรคพิษสุนัขบ้าจะยังไม่แสดงออกในทันทีหลังจากที่ได้รับเชื้อ โดยผู้ป่วยจะเริ่มแสดงอาการประมาณ 3 สัปดาห์ ไปจนถึง 3 เดือนหลังได้รับเชื้อ ในบางรายอาจใช้เวลาร่วมปีกว่าที่เชื้อโรคพิษสุนัขบ้าจะแสดงอาการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาด จำนวน และตำแหน่งของบาดแผล โดยเฉพาะตำแหน่งที่มีเส้นประสาทมาเลี้ยงจำนวนมาก (Richly innervated area) โดยเชื้อโรคจะแพร่กระจายจากบาดแผลเข้าสู่ระบบประสาทและสมอง อาการของโรคพิษสุนัขบ้าแบ่งเป็น 3 ระยะดังนี้

1. ระยะแรกเริ่ม (Prodromal phase) ผู้ป่วยโรคพิษสุนัขบ้าในระยะแรกเริ่ม จะมีอาการไม่จำเพาะ ได้แก่ มีไข้ ปวดศีรษะ เจ็บคอ หนาวสั่น คลื่นไส้ อาเจียน ครั่นเนื้อครั่นตัว ปวดเมื่อยตามตัว กระสับกระส่าย นอนไม่หลับ เบื่ออาหาร ระคายเคืองบริเวณที่ถูกสัตว์กัดเป็นอย่างมาก มีอาการเจ็บแปลบคล้ายหนามทิ่มตำ โดยระยะนี้อาจกินระยะเวลาเฉลี่ย 2-10 วัน

2. ระยะที่มีอาการทางระบบประสาท (Acute neurologic phase) ผู้ป่วยโรคพิษสุนัขบ้าในระยะนี้จะมีอาการแบ่งได้ 2 ประเภท

- ภาวะสมองอักเสบ (Encephalitis) ผู้ป่วยจะมีอาการไข้ กล้ามเนื้อ กล้ามเนื้อ น้ำ กล้ามเนื้อเกร็งๆ กล้ามเนื้อหดเกร็ง เพื่อ เห็นภาพหลอน นอนไม่หลับ
- ภาวะอัมพาตแบบกล้ามเนื้ออ่อนแรงปวกเปียก (Flaccid paralysis) ผู้ป่วยจะมีอาการกล้ามเนื้อหดตัว กล้ามเนื้ออ่อนแรง

3. ระยะโคม่า หรือ ระยะสุดท้าย (Coma) ผู้ป่วยโรคพิษสุนัขบ้าในระยะนี้ จะพบภาวะแทรกซ้อนได้แก่ ระบบหายใจล้มเหลว หัวใจหยุดเต้น และมักเสียชีวิตภายใน 2 สัปดาห์

หากถูกสุนัขกัด หรือ สัตว์กัด ควรทำอย่างไร

หากถูกสัตว์ที่มีเชื้อโรคพิษสุนัขบ้ากัด หรือข่วนส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ควรปฏิบัติตน ดังนี้

1. ล้างบาดแผลทุกแผลด้วยน้ำ และฟอกสบู่หลายๆ ครั้ง ให้สะอาดลึกถึงกันแผลอย่างน้อย 15 นาที เช็ดแผลให้แห้ง และใส่ยาฆ่าเชื้อ เช่น กลุ่มยาโพวิโดนไอโอดีน (Povidone-iodine)
2. หากสัตว์ที่กัดมีเจ้าของ ให้สอบถามประวัติการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า และคอยสังเกตอาการของสัตว์ที่กัดอย่างน้อย 10 วัน เพื่อให้แน่ใจว่าสัตว์ไม่มีอาการของโรคพิษสุนัขบ้า
3. รีบพบแพทย์ให้เร็วเพื่อรับการป้องกัน และรักษาที่ถูกต้อง โดยแพทย์พิจารณาทำการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า กลุ่มยา Post-exposure prophylaxis/PEP รวมถึงวัคซีนป้องกันบาดทะยัก และยาปฏิชีวนะ โดยหากสัตว์ที่ กัดมีโอกาสูงที่จะเป็นโรคพิษสุนัขบ้า แพทย์อาจพิจารณาให้ยาอิมมูโนโกลบูลิน (Immunoglobulins) ซึ่งเป็นยาที่ออกฤทธิ์ต้านเชื้อพิษสุนัขบ้าร่วมด้วย

เราจะป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าได้อย่างไร

โรคพิษสุนัขบ้าสามารถป้องกันได้ โดยการดูแลสุขภาพอนามัยของสัตว์เลี้ยงให้ปลอดภัย และให้อยู่ห่างจากสัตว์ป่า เพื่อลดความเสี่ยง ในการสัมผัสกับสัตว์ติดเชื้อ รวมทั้งปฏิบัติตามข้อปฏิบัติต่างๆ ดังนี้

1. นำสัตว์เลี้ยง เช่น สุนัข และแมว เข้ารับการฉีดวัคซีนป้องกันการโรคพิษสุนัขบ้าจนครบตามจำนวนเข็มที่ สัตวแพทย์กำหนดและฉีดซ้ำทุกปี
2. จัดที่อยู่อาศัยที่เป็นกิจลักษณะให้สัตว์เลี้ยง ให้สัตว์เลี้ยงอยู่ในกรง หรือในบ้านเวลากลางคืน ไม่ปล่อย สัตว์เลี้ยงไปในที่สาธารณะ
3. ไม่สัมผัสสัตว์ป่า หรือปล่อยให้สัตว์เลี้ยงสัมผัสกับสัตว์ป่าหรือสัตว์จรจัด เพื่อหลีกเลี่ยงโอกาสที่สัตว์เลี้ยง จะถูกกัด
4. หากพบสัตว์จรจัด ที่ต้องสงสัยว่าเป็นโรคพิษสุนัขบ้า ให้ติดต่อเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานท้องถิ่นที่ รับผิดชอบทันที
5. แนะนำให้ฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าแบบป้องกันล่วงหน้าในผู้ที่มีความเสี่ยงสูง เช่น สัตวแพทย์ ผู้ ที่ทำงานในสวนสัตว์ ผู้ที่ทำงานในท้องทดลองที่มีความเสี่ยงสัมผัสกับไวรัสโรคพิษสุนัขบ้า ผู้ที่ต้องเดินทางไปพื้นที่ ห่างไกลที่มีการระบาดของโรคและผู้ที่ยื่นขอการตั้งแคมป์ เดินป่า ทั้งนี้เพื่อลดความเสี่ยงในการติดเชื้อโรคพิษ สุนัขบ้า

โรคพิษสุนัขบ้า เป็นโรคที่ยังไม่มียารักษาในปัจจุบัน ผู้ที่ได้รับเชื้อโดยที่ไม่ได้รับการป้องกันและรักษาอย่าง ทันทีท่วงทีมักเสียชีวิตเกือบทุกราย ดังนั้นหากมีการสัมผัสกับสัตว์ที่ต้องสงสัยว่าอาจเป็นโรคพิษสุนัขบ้า แนะนำให้รีบ มาพบแพทย์ เพื่อพิจารณาฉีดวัคซีนและหรือยาป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าโดยเร็วที่สุด